

11 450 m²-en 933 objektumot tártunk fel: badeni, szkíta, kelta, szarmata telepobjektumokat, valamint két V. századi sírt. Ezzel a lelőhely teljes feltárt területe 50 070 m², összesen 3375 objektum került elő.

Ebben az évben tovább folytattuk a *badeni kultúra* igen intenzív teleprészletének kutatását. Több helyen badeni korú feltöltődési réteget is sikerült megfigyelni. Ebből a korszakból 406 gödröt, néhány árkot és egy sütőkemence platniját tártuk fel. Egy gödörben emberi, 28 gödörben pedig teljes vagy majdnem teljes szarvasmarhavázakat bontottunk ki. A marhavázak többnyire a medencecsont felé (hátra) fordított, eltört nyakkal kerültek elő. Egy gödörben két szarvasmarhaváza mellett nagyméretű tárolóedények (hombárok) töredékeit is megtaláltuk, amelyekből két edényt tudtunk összeállítani. A kerámiaanyagban mericék, gazdagon díszített belső osztású tálak, perem fölé magasodó fülű csészék, hengeres nyakú, nyomott gömbös testű, kannelúrás korsók, pontsorokkal és karcolással díszített, kónikus tálak, halbárka alakú edények, amfóra alakú edények, hombárok töredékei fordultak elő. A karcolt és benyomkodott díszekben gyakori az inkusztráció. A kerámián kívül csiszolt kőbaltákat, pattintott kőeszközöket, csonteszközöket, állatcsontot, kagylót (*Unio crassus*) is tartalmaz a leletanyag. A kerámiaanyag előzetes vizsgálata alapján a badeni telep a kultúra fiatalabb klasszikus fázisába sorolható (Neustupni D; Nemejcová–Pavuková III–IV).

Kevés objektumot találtunk a *szkíta korszakból*: néhány gödröt és három földbe mélyített, lekerekített sarkú téglalap alakú házat, hossz tengelyükben két oszlophellyel. Leletanyagukban behúzott peremű tálak, bikónikus, magas fülű csészék, rátett bordadíszes fazekak, kézzel formált edények töredékei, orsógombok, állatcsontok fordultak elő. Találtunk egy rombusz mintájú agyagpecsétlőt is.

A tavalyihoz képest jóval több volt a *kelta objektum*: 10 földbe mélyített, oszlopszerkezetes házat, 2 sütőkemencét és 67 gödröt tártunk fel ebből az időszakból. A kelta házak szintén földbe mélyített, lekerekített sarkú téglalap alakúak voltak, általában két oszlophellyel. Padlójuk nem volt, csak letaposott járósíntjük. Több ház járósíntjéből mélyedt le nagyszámú karólyuk. A sütőkemencékből csak az agyaggal tapasztott sütőfelületek maradtak meg. A kelta objektumokból duzzadt peremű, grafittal soványított, seprűdíszes edények, kihajló peremű, magasra húzott vállú tálak, S-profilú tálak töredékei, állatcsont és patics került elő. Egy gödörben és környékén vassalakot is találtunk. Az egyik gödörből származó bronzkarikás állatfejes fibula nyomán a telep LT B korú lehet.

A *szarmata korból* szintén földbe mélyített házakat, gödröket, árkokat, külső kemencéket tártunk fel, főleg a terület déli részén. Itt igen sűrűn jelentkeztek az objektumok, több esetben a kelta és néha szarmata objektumokra is rá voltak ásva későbbi gödrök, árkok. Több szarmata gödörben bontottunk ki emberi, és ku-

tyavázakat. A jellemző leletek: terra sigillata és római festett töredékek, szürke, jól iszapolt edények, a késő császárkorra jellemző szemcsés, kavicssal soványított fazekak, kevesebb kézzel formált edény, sok állatcsont (kagyló és halcsont is) és patics. Előkerültek még fém-, és kerámiasalak, vastárgyak, csontkorcsolyák, csontárák, orsógombok, fibulák, bronzdrót, gyöngyök, üvegtöredékek, fenőkövek és őrlőkövek, az egyik házból egy karcolt díszű csontfésű.

A terület ÉNy-i szélén, egymástól mintegy 5 m-re két É-D tájolású sírt is kibontottunk. Mindkettőben háton fekvő, nyújtott vázak feküdtek. Az egyik sír rabolt volt, Ny-i oldalán a rablógödröt is megfigyeltük. Két másodlagos helyzetű poliéder csüngős, kőberakásos arany fülbevalót, valamint vaskést és bronzkarikákat is találtunk benne. A másik, érintetlen sírban csak egy töredékes edény volt a koponya mellett.

Munkatársak: Horváth Tünde (MTA RI), Bodnár Katalin, Fekete Zoltán régészek; Érdi Benedek, Téglásy Kolos geodéták; Pál Róbert, Susics Diana, Szeredi Anna, Tóth Gábor (SZTE) régészhallgatók; Bosnyák Valéria, Káplár Ildikó, Kis Attila, Kiss Enikő, Kulcsár Zoltán, Liebhaber Réka, Péter Dávid, Szrnka Attila régésztechnikusok.

PATAY RÓBERT

111. Ecser, 7. sz. lelőhely

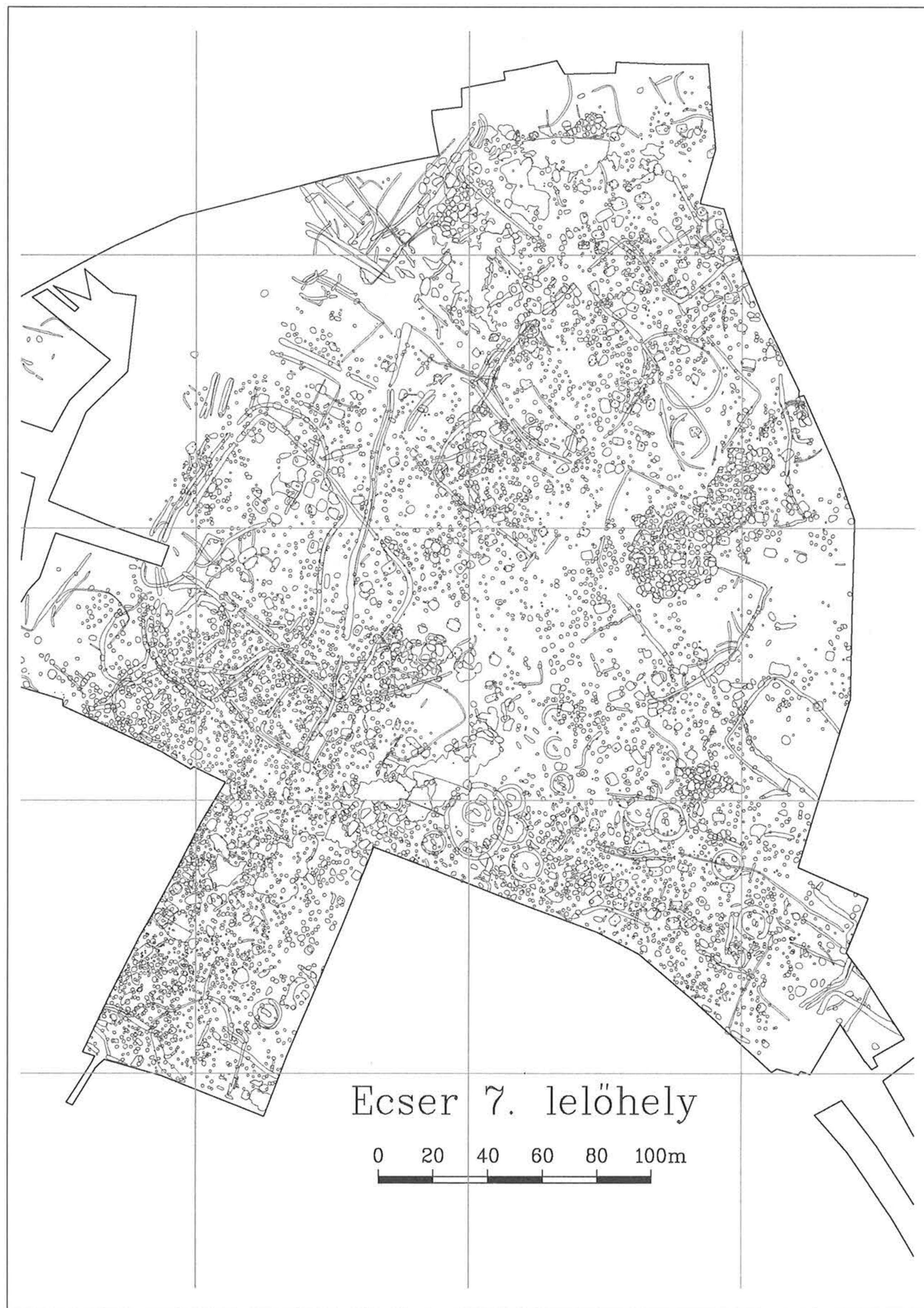
(Pest megye) LT, Sza, A, Á

Az M0 autópálya ecseri csomópontjában elhelyezkedő, rendkívül nagy kiterjedésű lelőhely feltárása 2004 óta zajlott, a munkát 2006. június 13-án fejeztük be. Ebben az évben 20 800 m²-t tártunk fel. A teljes feltárt lelőhely mérete: 87 840 m². A csomópont a lelőhely terepbejárás során meghatározott területének Ny-i részét, mintegy harmadát fedi le.¹⁵ 2006-ban 1443 objektumot tártunk fel. (Lásd az *illusztrációt a 195. oldalon!*)

Az utolsó évben a csomópont ÉK-i, Ny-i részén és D-i nyúlványában zajlott a feltárás. A régészeti keltezhető objektumok nagy része (97%-a) szarmata. Két Árpád-kori és egy avar kori objektumot találtunk, valamint egy a szarmata jelenségek által túlnyomórészt megsemmisített kelta telep maradványait.

A *késő szarmata* telep déli, egykor három oldalról vízzel övezett, a „félsziget” csúcsán elhelyezkedő része bizonyult régészeti fedettség szempontjából a legsűrűbbnek. Mivel stratégiaileg kedvező pont volt, ahonnan be lehetett látni a környéket, és a víz is a közelben folyt, több periódusban is újra és újra megtelepültek itt. Ezen a területen találtuk a legtöbb késő szarmata földbe mélyített házat (volt, ahol kettő, egy esetben

15 Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2004. Budapest, 2005. 210–211.; Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2005. Budapest, 2006. 231–233.

pedig négy házat emeltek egymás után ugyanarra a helyre), és ebben a körzetben került elő a korábbi években a lelőhely két késő szarmata edényégető kemencéje.

Az említett nagyszámú (22) félig földbe mélyített ház többsége igen egyszerű: téglalap alakú, gödrük hossz tengelyében általában három oszlophely sorakozik, amely ágasfás-szelemenés tetőszerkezetre enged következtetni. Padlójuk lejárt vagy tapasztott, esetenként nagyszámú karólyukkal. A házak többségéhez nem tartozott kemence, csak tűzrakóhely nyoma figyelhető meg, vagy az sem. Ilyen tűzhelye volt például a lelőhely déli nyúlványában előkerült igen nagyméretű, több mint 7 m hosszú épületnek is. Előfordult, hogy föld alatti fűtőjárat kötötte össze a ház földbe mélyített gödrét egy szomszédos gödörrel. Általában azonban bizonytalan, hogy a háznak nevezett objektumok lakó- vagy gazdasági épületek voltak-e. Korábban már fémművességre utaló leleteket is találtunk ezen a teleprészen: öntőtégelydarabokat, öntési mellékterméket és egy kohó(?) fűjtatónyílás tapasztásának darabját. Valószínűleg eredendően agyagkitermelés céljából ásták a nagy területű és igen mély, szabálytalan „gödörbokrokat”.

A Ny-i munkaterületen viszonylag ritkábban helyezkedtek el az objektumok, amelyek nagyrészt gödrök és árkok. A terület É-i sarkában futó árkok bizonytalan keltezésűek, jellegük alapján elképzelhető, hogy a 2004-ben feltárt kelta árokrendszerhez tartoznak. Ettől D-re és K-re szarmata árkok kerültek elő, ezek részben hosszúka, ovális, illetve téglalap alakú, különböző nagyságú területeket kerítenek körbe, részben hosszban, egyenesen húzódnak É-D irányban, utóbbiaknak a vízelvezetésben lehetett szerepük. Az itt előkerült, félig földbe mélyített házak tájolása változatos, kisebb csoportokban helyezkedtek el; esetenként három-három házból álló „sort” is megfigyelhettünk, illetve volt példa itt is arra, hogy három, eltérő tájolású építmény gödrét ásták egymást követően ugyanarra a helyre. Egy részükhöz földbe vájt sütőkemence, a többihez egyszerű nyílt tűzhely tartozott. Hét különálló szarmata sütőkemence került elő, kettőnek a szájához a munkagödör felől kétoldalt egy-egy követ illetve őrlőkövet helyeztek. Hasonló objektumok jellemezték a kisebb, ÉK-i területet is. Az objektumok egy része terra sigillatákkal datált, és nem tartalmazza a késő császárkorra jellemző korongolt szemcsés kerámiát. Feltehetően egy 3. századi telepről van szó, amely ugyanott létezett, mint a 4. századi település, azonban nem világos, hogy a falu folyamatosan lakott volt-e.

A szarmata temetőből 2006-ban mindössze négy sír került elő. Három későbbi objektumok által bolygatott temetkezés volt. A negyedik esetében a szarmata sírra ráásott késő császárkori ház épségben hagyta a sírgödörben talált két vázat. A sírt az eltemetettek lábához helyezték, korongolt, jól iszapolt téglaszínű edény keltezi, a vázak elhelyezkedése alapján szándékos utántemetkezés történt. Előfordult olyan nyilvánvalóan sírnak ásott gödör is, amelybe nem is helyezték el az el-

hunytat, ebben az esetben lehetséges, hogy szimbolikus temetkezéstről van szó.

A leletanyag túlnyomó része korongolt szemcsés kerámia (főként fazekak), kevesebb korongolt, jól iszapolt edénytöredék, valamint kézzel formált kerámia. Utóbbi különösen a déli településrészen került elő nagyobb mennyiségben. A mázas római cserepek és murgai korsótöredékek alátámasztják a késő szarmata telep keltezését a 4. sz. 2. felére-végére. A nagy mennyiségű állatcsonton, szilikátsalakon és terméskövön kívül különféle használati eszközök kerültek elő: őrlő- és fenőkövek, csonteszközök, köztük több csontfésű, vaskések és egyéb vastárgyak, római üvegtöredékek, bronzfibulák, gyöngyök és egy vaskanál.

A telep sűrű, déli részén tereprendezés nyomait tudtuk megfigyelni, amely egy a késő szarmata objektumok fölé került, jellemzően hamus réteg. A legfelső „planírozási” rétegbe, illetve néhány késő szarmata objektumba később további gödröket ástak bele, amelyek leletanyaga részben megegyezik a késő szarmatával (korongolt szemcsés, szürke és jól iszapolt, valamint kézzel formált kerámia, sok esetben festett római? kerámia), részben pedig attól mind formailag, mind az agyag és az égetés minőségét tekintve elüt. Előfordultak germános edényformák is. A leletanyag alapján ezzel egykorú egy a Ny-i területen előkerült ház, amelyet ráastak egy szarmata építmény gödrére. Néhány, szintén a népvándorlás korba sorolható gödör ezeknél is későbbinek tűnik. Nem világos, hogy az 5. századra vagy annál is későbbre, esetleg a 6. századra keltezhetőek. Ezek egyikeben három vassarló feküdt.

Egyetlen *avar korra* keltezhető objektumot találtunk: egy sütőkemencét kis előtérrel.

A feltárt terület déli részén került elő egy *Árpád-kori* ház részlete, amelyhez kövekkel kirakott aljú kemence tartozott. A megelőző években is csak szórványosan kerültek elő Árpád-kori objektumok, feltételezhetően kisebb, tanyaszerű település(ek)ről van szó.

Kedvező természetföldrajzi fekvésének köszönhetően az Ecsér 7. sz. lelőhely területét több korszakban is sűrűn benépesítették. Egyik érdekességét többretegűsége adja. Több megfigyelésünk utal arra, hogy a lelőhelyen megfigyelhetők a szarmata kerámiaművesség hagyományait őrző, de egyben számos addig idegen jegyet is felmutató fazekasság nyomai, amelyek esetleg egy kora népvándorlás kori lakossághoz köthetők.

Munkatársak: Kis Attila (JATE), Rác Tibor Ákos, Herbály Róbert régészek; Czagány János, Nagy Nándor, Pál Róbert, Szeredi Anna régészhallgatók (JATE, ELTE); Deák Gábor, Donka Gergely, Hajdú Károly, Jakucs János, Káplár Ildikó, Kis Enikő, Kiss László, Mogyorós Andrea, Progli Szabolcs János, Sas Alexandra, Siklósi István, Szabó Ágnes, Szászvári Linda, Tóth Károly, Zoltán Sándor Péter ásatási technikusok; Érdei Benedek, Téglásy Kolos geodéták; Pintér Erzsébet, Siklósi István restaurátorok.

TARI EDIT – MÉRAI DÓRA – ROSTA SZABOLCS